

การนวดตอกเส้น

การศึกษากุมิปัญญาท้องถิ่น

●● คำนำ ●●

การนวดตอกเส้น เป็นภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพของชุมชนในแถบภาคเหนือที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน เป็นอีกองค์ความรู้หนึ่งที่เป็นอัตลักษณ์ในระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนาที่มุ่งเน้นการกระตุ้นจุดหรือเส้นที่สำคัญในร่างกายของคน เป็นการรักษาที่คลายเส้นได้เร็วกว่าการนวดไทย เพราะมุ่งเน้นการกระตุ้นจุดหรือเส้นที่สำคัญในร่างกายของคน หมอนวดตอกเส้นจะใช้ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ในการรักษาโรค หมอนวดตอกเส้นต้องเป็นผู้อยู่ในศีลธรรมอันดีและจะต้องมีความชำนาญและฝึกฝนจนแตกฉาน และจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับกายวิภาคศาสตร์สำหรับการนวดตอกเส้นเป็นอย่างดี

การนวดตอกเส้นตามตำรามาตั้งแต่ดั้งเดิม เป็นการสืบทอดให้แก่คนในครอบครัว และญาติพี่น้องเท่านั้น ส่วนผู้ที่สืบทอดที่ไม่ใช่ญาติการคัดเลือกสืบทอดต้องอาศัยทักษะ ดุริยสังเกตุของผู้เรียนว่าเป็นคนมีศีลธรรมหรือไม่ จึงทำให้ศาสตร์แบบนี้หมดไปเพราะขาดการสืบทอดแบบจริงจัง การนวดตอกเส้นเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมอนวดตอกเส้นจะไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือเรียกเงิอะไร แต่จะมุ่งเน้นรักษาคนไข้ที่เจ็บป่วยให้หายเท่านั้น

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ชุดองค์ความรู้นี้จะประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจค้นคว้า และศึกษาเรื่องหมอพื้นบ้าน และผู้ที่สนใจในเรื่องการตอกเส้นเป็นอย่างดี

กรมป่าไม้

•• สารบัญ ••

การนวดตอกเส้น	3
หลักการและแนวคิดหมอพื้นบ้านของการนวดตอกเส้น	5
ขั้นตอนการรักษาด้วยการนวดตอกเส้น	6
คาถาไหว้ครู	8
คาถากำกับการนวดตอกเส้น	9
พิธีกรรมที่ใช้ร่วมในการรักษา	10
วิธีการนวดตอกเส้น	11
ทำนวดตอกเส้น	12
ประวัติ	15

การนวดตอกเส้น

การนวดตอกเส้น เป็นองค์ความรู้และภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านจังหวัดลำพูน ซึ่งจากตำนานหลักฐานทางประวัติศาสตร์ล้านนาและคำเล่าขานที่สืบทอดมาโบราณต่างๆ เช่น ตำนานมาลีปกรณ์ ตำนานพระธาตุลำปางหลวง ตำนานจามเทวีวงศ์ ได้ระบุว่า เมืองลำพูนหรือหริภุญชัยนครเป็นเมืองที่เก่าแก่ที่สุด ประมาณ พ.ศ.1343 กว่าปีล่วงมาแล้ว ได้ปรากฏเรื่องราวของหมอพื้นบ้านซึ่งบันทึกไว้ว่า ช่าง 15 หมู่ ที่ติดตามพระนางเจ้าจามเทวีมาสร้างบ้านแปลงเมือง ในสมัยนั้น มีหมอยา 500 คน หมอโหรา 500 คน หมอพื้นบ้านจึงเป็นที่พึ่งพาและเป็นหนึ่งในวิถีชีวิตของคนลำพูน ตั้งแต่นั้นมา

ความเป็นมาของหมอนวดตอกเส้นจากคำบอกเล่าของคนรุ่นนั้น ถือว่าพ่อหมอดาวพรหมณะ (พ่อครูเก่า/ พ่อครูต้นตำรับ) หรือบรมครูการนวดตอกเส้น เกิดเมื่อปี พ.ศ.2461 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 198 บ้านสันมะเฟือง หมู่ที่ 10 ตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พ่อครูดาวได้เล่าให้ลูกศิษย์ฟังว่า เดิมทีตนเป็นคนลำพูน เกิดที่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 1 บ้านหนองสร้อย ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน สมัยเป็นเด็กได้บวชเรียนที่วัดหนองสร้อย ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ในขณะที่บวชเรียนได้ศึกษาวิชาหมอดู การเซต การเป่า แหก นวดตอกเส้นจากหลวงพ่อดำ และ หลวงพ่อโง่นา ยศกาศ ซึ่งเป็นตาและปู่ของหมอดาวไปด้วย หลังจากจบการบวชเรียน พ่อหมอดาวก็ออกเดินทางไปรักษาคณปวยต่างอำเภอ ต่างจังหวัดต่างๆ เป็นประจำ รักษาคนไข้จนไปถึงอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และได้พบกับภริยาตนที่นั่น

หลังจากนั้นเมื่อปี พ.ศ.2496 - 2509 ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านหนองสร้อย จนครบ 2 วาระ หลังจากนั้นได้ย้ายถิ่นฐานไปทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูครอบครัวที่บ้านสันมะเฟือง ตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากนั้นตนก็ได้ใช้วิชาการนวดตอกเส้นที่ได้เล่าเรียนมา ไปรักษาคณปวยจำนวนมากมาย จนเป็นที่เลื่องลือและมีลูกศิษย์มาเรียนวิชาตอกเส้นอีกจำนวนหลายรุ่น จนถึงรุ่นพ่อของหมอสมใจ เดชขิด ซึ่งในขณะนั้นเป็นหมอพื้นบ้าน ได้เดินทางมารักษาคณไข้ที่อำเภอฝาง ได้พบกับพ่อหมอดาวโดยบังเอิญ จึงได้คุยสนทนากันและแลกเปลี่ยนความรู้กัน หมอดาวได้ถ่ายทอดวิชาตอกเส้นให้แก่พ่อของหมอสมใจ พ่อหมอสมใจได้สอนบ้านวิธีปรงยาตำราพื้นบ้านสูตรต่างๆ ให้หมอดาว หลังจากนั้นก็ได้แยกย้ายกลับมายังถิ่นฐานของตน

หมอสมใจ เดชขิด ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาดารามอพื้นบ้านมาจากรุ่นพ่อของตนเอง สืบเนื่องจากว่าในสมัยเด็กๆ ตนได้ออกติดตามพ่อไปรักษาคณไข้ในจังหวัดและต่างจังหวัด และตนมักจะเป็นลมสะป่าน (ชักกะตุก) อยู่บ่อยครั้งพ่อตนซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน (หมอเมือง) ก็ได้รับการชานตามตำรับยาพื้นบ้าน รักษาตนเองจนหายจากโรคลมสะป่าน ตนจึงได้

เห็นความสำคัญของยาพื้นบ้าน จึงเริ่มศึกษาดำรงหมอพื้นบ้านอย่างจริงจังตั้งแต่สมัยนั้นมา โดยได้รับการถ่ายทอด ตำรายาพื้นบ้านต่างๆ คาถาอาคมต่างๆ ที่ใช้ในการรักษาโรคจากพ่อ และศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่างๆ มาพัฒนา และประยุกต์ใช้ในการรักษาคณป่วยให้หายจากโรคร้าย

เมื่อปี 2539 - 2540 ได้มีเจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุขในพื้นที่ เข้ามาติดต่อตน เพื่อเข้าร่วมหลักสูตรหมอพื้นบ้าน โดยตนได้เข้าไปรับการอบรมหลักสูตรต่างๆ และไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ ตนจึงได้เข้าไปสู่หมอพื้นบ้านอย่างเต็มตัว

ต่อมาเมื่อปี 2542 กระทรวงสาธารณสุขได้จัดประชุมหมอพื้นบ้าน 17 จังหวัดภาคเหนือ ที่ศูนย์บำบัดยาเสพติด อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ตนไปเข้าร่วมประชุม และได้พบเจอหมอพื้นบ้านหลายๆ ท่าน จึงได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกัน ตนจึงเริ่มสนใจการนวดตอกเส้น เพราะเห็นว่าเป็นทางเลือกการรักษาอีกทางหนึ่งของหมอพื้นบ้าน จึงได้ไปศึกษาวิชาการนวดตอกเส้นจากหมอพื้นบ้านหลายๆ ท่าน คือ

1. พ่อหมอณรงค์ อุณจะนำ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
2. พ่อหมออินสม สิทธิตัน อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

หลังจากตนไปศึกษาวิชาการนวดตอกเส้นจากหมอทั้งสองท่านตนได้ศึกษาหาความรู้จากหนังสือและแหล่งความรู้อื่นๆ มาประยุกต์โดยการนำตำรายาหมอพื้นบ้านและวิธีการนวดตอกเส้นมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน เพื่อใช้ในการรักษาโรคกระดูกทับเส้น เหน็บชา เส้นพริกต่างๆ มีผู้ป่วยหลายๆ คนมารักษาแล้วอาการหายปวดดีขึ้น บางรายก็หายขาด บางรายก็ทุเลาลงอย่างเห็นได้ชัด จนเป็นที่ยอมรับและมีคนมารักษาเพิ่มขึ้นตามลำดับ

หมอสมใจ เดชชิต หมอนวดตอกเส้น
บ้านดงห้วยเย็น หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านโฮ่ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

หลักการและแนวคิดหมอฟันบ้านของการนวดตอกเส้น

ร่างกายของมนุษย์มีองค์ประกอบ 32 ประการ (ขั้ว) หรือเรียกว่า องค์ก๊ะ ถ้าหากส่วนใดส่วนหนึ่งขาดหายไป เช่น นิ้วมือ - เท้า - แขน - ขา ก็ดี ถือว่าร่างกายไม่ครบองค์ก๊ะ 32 ประการ และมนุษย์ทุกรูปนามนั้น มีองค์ประกอบของธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ การเสื่อมโทรมของร่างกาย เนื่องจากความแก่ชรา ความไปแห่งสังขาร ก็จะทำให้เกิดโรคภัยหรือพยาธิต่างๆ ตามมา อาการเริ่มแรกของการเจ็บป่วยนั้น มักจะมีการปวดเมื่อยขาตามเนื้อตามเส้นเอ็นปวดขัดตามข้อมือข้อเท้าและเส้นเอ็นตามช่วงแขนและขาเป็นอันดับแรก เมื่อมีอาการดังกล่าวการบีบนวด จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ยอดนิยม ซึ่งลักษณะอาการดังกล่าวนั้น พ่อครูดาว พรหมณะ (พ่อครูเก็ก) หมอตอกเส้นต้นตำรับ กล่าวว่า พยาธิหรือการเจ็บป่วยของคนเรามาจากเลือดและลม เช่น เลือดเสีย เลือดแดงเป็นพิษ เส้นเลือดตีบ หลอดเลือดแดงเป็นพิษ เส้นเลือดอุดตันทำให้เกิดเลือดลมเดินไม่สะดวก จึงทำให้เกิดอาการเจ็บป่วย

การนวดตอกเส้น คือรูปแบบการนวดเส้นเอ็นกล้ามเนื้อวิธีหนึ่ง โดยการใช้กำไลนวดหรือใช้น้ำมันทาพร้อมกับใช้ฝ่ามือหรือขาข้างตอกไปจุดบริเวณเส้นเอ็นเพื่อกระตุ้นการทำงานของเส้นเอ็น และกล้ามเนื้อให้คลายความตึงเครียดและเจ็บปวด กระตุ้นให้เกิดการสมดุลในระบบการไหลเวียนโลหิตของร่างกาย

การนวดตอกเส้น เป็นการนวดเพื่อการรักษาโรคที่พัฒนาหรือวิวัฒนาการมาจากการเช็ด การเป่า การแหก เป็นศาสตร์หนึ่งในการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านล้านนาของชาวลำพูน

หมอตอกเส้นที่แท้จริง คือ หมอรักษาอาการเจ็บป่วยที่ได้มุ่งหวังผลประโยชน์ธุรกิจและมิได้เรียกร้องผลประโยชน์อื่นใด นอกจากค่าชันครู 120 บาท เท่านั้น

สัจจะและปณิธานของหมอตอกเส้น

- ถือสัจจะ ถือศีล 5 อย่างเคร่งครัด
- มีเมตตากรูณากับผู้ป่วย เป็นคนดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง
- มีความกตัญญูต่อบุพการีและครูบาอาจารย์อย่างสูง

ข้อห้ามสำหรับหมอตอกเส้น

- ไม่กลัดก้านกล้วย
- ห้ามรับประทานฟักหม่น - บอน - และผักปลัง เพราะทางไสยศาสตร์เชื่อว่าเมื่อรับประทานเข้าไปแล้วจะทำให้คาถาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวิชาที่เรียนมาเสื่อม หรือตัวเองอาจเจ็บป่วยได้ต่อเนื่องจากคาถาเสื่อม ถ้าไปรักษาคนไข้จะทำให้โรคที่คนไข้เป็นสะท้อนเข้าตัวได้
- ห้ามนวดตอกเส้นกับคนไข้ที่เป็นโรคหัวใจ, โรคประสาท, โรคความดัน เพราะการนวดตอกเส้นจะไปกระตุ้นเส้นเลือด - กล้ามเนื้อ - เส้นเอ็น ทำให้เลือดสูบฉีดมากขึ้น ความดันโลหิตเพิ่มสูงขึ้น อาจทำให้โรคที่เป็นอยู่กำเริบได้
- ห้ามรักษาคนไข้ขณะที่หมอนวดตอกเส้นเป็นโรคติดต่อ เพราะอาจติดต่อกันได้

ข้อห้าม สำหรับคนไข้ที่มารับการรักษา

- คนไข้ควรปฏิบัติตามคำแนะนำของหมออย่างเคร่งครัด เช่น หมออาจแนะนำการรับประทานยาให้ตรงเวลาเพราะอาการของโรคจะได้หายเร็วขึ้น, หรือแนะนำบริหารร่างกายในท่าที่เหมาะสมโรคบางโรคคนไข้จะต้องดองของแสลงบางประเภท เช่น เครื่องในทุกชนิด, เนื้อสัตว์, ปลาตุก, หน่อไม้, อาหารทะเล, ของหมักดอง และสุรา เป็นต้น เพราะเชื่อว่าหากทานเข้าไปแล้วจะทำให้โรคที่เป็นอยู่กำเริบขึ้นได้

ขั้นตอนการรักษาด้วยการนวดตอกเส้น

1. ชักประวัติ ตรวจคนไข้เพื่อรวบรวมข้อมูลเพื่อวินิจฉัยว่าคนไข้เป็นโรคอะไร สามารถรักษาด้วยการนวดตอกเส้นได้หรือไม่ หรือต้องรักษาด้วยวิธีอื่น
2. คนไข้ใส่ขันครูเพื่อบูชาครู
3. หมอผู้รักษาทำวิธีไหว้ครูด้วยการบริกรรมคาถาไหว้ครูนวดตอกเส้นเพราะเชื่อว่าจะเกิดความศักดิ์สิทธิ์ และป้องกันโรคของคนไข้ที่จะสะท้อนเข้าหาหมอผู้รักษาได้
4. สลูบหัวค้อน (กากับหัวค้อน) ด้วยการบริกรรมคาถาก่อนการตอกเส้นรักษาคนไข้ เพราะเชื่อว่าผิวหนังของคนไข้หลังการรักษาจะไม่มีรอยฟกช้ำบวม

5. หมอผู้รักษานำน้ำมันงาบริเวณที่จะตอกเส้น เพื่อเส้นเอ็นกล้ามเนื้อเกิดการคลายตัว ทำให้การรักษามีประสิทธิภาพมากขึ้น น้ำมันงาช่วยแก้ปวดข้อ ปวดกระดูก ปวดกล้ามเนื้อ ปวดเส้นเอ็น

6. ลงมือทำการนวดตอกเส้น ขึ้นเริ่มแรกให้ตอกเบาๆ ก่อน เพื่อให้เส้นเอ็นได้ปรับตัว และอ่อนตัว จากนั้นจะนวดตอกเส้นเน้นเฉพาะจุดที่คนไข้มีความเจ็บปวด (มีปัญหา)

7. ประเมินผลโดยการใช้มือสัมผัสกับคนไข้ โดยการคลึงเพื่อหมอผู้รักษจะได้วินิจฉัย และทำการรักษาต่อ หากอาการเส้นเอ็น, กล้ามเนื้อของคนไข้ที่ได้รับการรักษาไม่คลายตัว/นิ่ม หมอผู้รักษาควรนวดตอกเส้นต่อไปสักพักแล้วประเมินผลอีกครั้ง

อาการที่ควรไปพบหมอพื้นบ้าน

ตามปกติแล้วคนสมัยก่อนมีปัญหา เกิดการเจ็บป่วยอะไรก็ไปปรึกษาหมอพื้นบ้านแต่ตอนนี้ เรามีทางเลือกอยู่หลายทาง มีคำแนะนำอยู่อย่างหนึ่งว่า อันดับแรกไปหาหมอที่โรงพยาบาล อาการยังไม่ดีขึ้นก็ไปปรึกษาหมอพื้นบ้านได้

หากท่านมีอาการเหล่านี้ก็ไปพบหมอพื้นบ้านได้

1. ปวดต้นคอ ปวดขึ้นหัว ปวดไหล่ ปวดร้าวลงแขน - ขา
2. ปวดสันหลัง ปวดเอว ปวดสะโพก ปวดร้าวลงขา - ขา
3. ปวดสันหลัง ปวดเอว เวลานั่งนานๆ หรือเดิน ยืนนานๆ
4. ยกแขนไม่ขึ้น แขนอ่อนแรง ไหล่ติดหรือแข็ง
5. มีนชาใบหน้า ปากเบี้ยวตาแข็ง. หรือมีอาการ (ปวดหัวข้างเดียว)
6. นิ้วล็อค นิ้วแข็ง นิ้วติด
7. แขน - ขา อ่อนแรง ปวดข้อเข่า
8. หากธาตุทั้ง 4 ดิน น้ำ ลม ไฟ มีปัญหาเช่น ธาตุหย่อน ธาตุกำเริบก็ดี จึงทำให้เกิดมี ปัญหาสุขภาพนานาประการ
9. อัมพฤกษ์ อัมพาต อัมพาตใบหน้า (ปากเบี้ยว)
10. อัมพาต ครึ่งซีก หรือครึ่งท่อน
11. ความดันโลหิตสูง
12. เบาหวาน
13. ไตอักเสบเรื้อรัง
14. ลมออกหู หูอื้อ มีเสียงดังในหู และปัญหาอื่นๆ ก็ปรึกษากันได้
15. อยู่ไฟหลังคลอด
16. นิ่งท้องหลังคลอด ลดไขมัน

*** นะโม 3 จบ แล้วเจริญชมนมเทวดา จบแล้วให้ว่าคำขึ้นชั้นครู ***

ตรินสิงหา สัตตนาเก ปิณฺณปิสนุ นเมวจตุ เตวา สวิสสะราจา ปิณฺณจะอินตา นเมวจะ
เอกะยักขานาวะเตวา ปิณฺณจะพราหฺมาสะหัง ปัตติเตวาจาอัฐฐะ
อรหันตํ ปิณฺณจะพุทฺธา นมามิหัง สาธุ

*** โอมนโม ชวิโก สิริสาอหัง กรุณฺโณ สัพพะ สัตตนาถํ โอสถะทิพพะมันตํ
ประภาโส สุริยาจันตัง โกมารภักโณ ปกาเสสิ วันตามิ ปิณฺณทิตโต
สุเมธะโส อโรคา สุมนาโหมิ 3 จบ ***

โอมสิทธีภาครูปาจารย์ เจ้าต่อป่อหมอแก้ว 90 ป่อหมอหลวง 900 ป่อครู 30 อยู่
หน้า 50 อยู่หลังร้อยขาวแวตปางข้าง ปิสนุจ้างอยู่ต่างเหนือ ปิสนุเสื่ออยู่ต่างใต้ ปิสนุพระมั่ง
รายอยู่อากาศ ปิสนุพระกุ่มพระกั้นมาบังตัวกูเนอเนอ

*** อมสวาทะ อมกณฺณกณฺธิ์ สวาทะ 3 หน 3 จบ ***

โอมนมะลิตว่า กุจักไหว้พระครูกู พระอาจารย์เจ้าต่งปวง ครูปู่แก้ว ครูพระธยายตัว
โลกา โลกี้ กุจักไหว้พระครูกูต่ง 4 ตัน ตัน 1 จื่อ พระระชินะรอด ตัน 1 จื่อ พระระชัยอดฟ้า
ตัน 1 จื่อ พระระษีกระสพอันเทื่อ ได้รำเรียน ตัวภิสพอันจบตะไทร ตัน 1 จื่อ พระระษีดำไฟ
จึงไ้กูลงมา ขนขอบ บนชั้น พระกุ่มให้มานั่ง ปางขวา พระกั้นให้มานั่งตางซ้าย พระกั้นตัน
ใจหัวว แบกจ้าวไล่เลยพัน พระแก้วดวงใสก่ห้อมมา พระจันทร์ดวงขอก่ห้อมมา ระวังตัวกูเนอ
เออสวาทะ อมนาเกะ ดิสาหวะคง คงดินากะ

สาธุ สาธุ สาธุ ข้าพเจ้าต่งหลาย ขอน้องถวาย ยังเครื่องปันนาก่านสังเวย บริโภค
ขอต่านต่งหลายได้อันเชิญมานี้ จุ่งรับเอานั่งเครื่องสังเวย บริโภคของข้าพเจ้าต่งหลายแล้ว
ขอหื้อข้าพเจ้าต่งหลายจงประสพแต่ความเจริญไปด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนะ
สารสมบัติ ปราศจากโรคะ พยาธิ อยู่ก่มีจ้าย ไปก่ห้อมมีใจค์ ปราบแป้นะข้าศึก และศัตรู ทุกทิวา
ราตรีกาล เทอญ สาธุ สาธุ สาธุ

คาถากำกับการนวดตอกเส้น

คาถาบทที่ 1

สมุหะกะติ	สมุหะกะโต
สมุหะกะตำ	สมุหะสีมา
สมุหะไนยะ	

**** ทั้งยะ ที่นยะ ถอดยะ ถอนยะ ****

คาถาบทที่ 2

สมุหะกะติ	สมุหะกะโต
สมุหะคาโต	สมุหะสีมะยัง
สมุหะไนยะ	เอสีมะยัง
เอสะสีมะยัง	สมุหะยัตติ

คาถาล้างมือ

นะโมตัสสะ ภควโต อรหโต สัมพุทตัสสะ (3 จบ)

***** โอમ โรงโรง กุณะโรง สะวาโหม (กล่าว 3 จบ) *****

คาถากำกับไม้ลิ่มตอกเส้น

**** ตี ตำ อา 7 ****

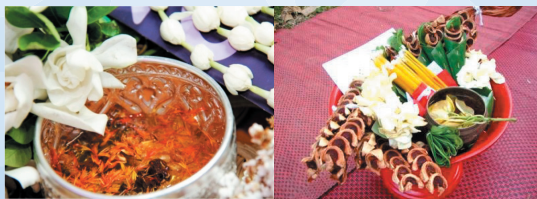

ไม้ลิ่มตอกเส้นที่มีการบริการมคาถาแล้ว

พิธีกรรมที่ใช้ร่วมในการรักษา

1. ให้อำนาจก่อนการรักษา

ขันครู คือ สิ่งของที่ใช้สำหรับบูชาครูบาอาจารย์ เพื่อตอบแทน เพื่อพลีกรรม ขันครู เป็นเสมือนตัวแทนของผีครู ที่มาสิงสถิตอยู่ในขัน เพื่อเพิ่มพลังแก่ผู้ที่ถือคานานั้น ทางเหนือเรา ต้องขึ้นขัน ถ้าทำอะไรไม่มีขอบมิขึ้นไม่ขึ้นครูบอกว่า งานพิธีนั้นหรือตัวผู้กระทำนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จ อาจจะต้องซิด หรืออาถรรพ์ แก่ตกไม่ตกขึ้นอยู่กับบุญวาสนา จึงเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ ถ้านานาจึงถือเรื่องขันครูเป็นเรื่องใหญ่ ผู้ที่จะถือคานาจำเป็นต้องเคร่งครัดมาก

เครื่องบูชาครู

1. ดอกไม้สีขาว
 2. รูปเพ็อง 4 คู่
 3. เทียนคู่บาท 1 คู่
 4. ค่าขันครู 120 บาท
 5. น้ำขมิ้น ส้มป่อย
2. ท่องบริกรรมคาถา
3. เมื่อทำการรักษาเสร็จมีการบริกรรมคาถาล้างมือ เพื่อขจัดสิ่งของไม่ดีออก

อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการนวดดอกเส้น ได้แก่

1. คานาอาคม
2. ค้อน ทำมาจากไม้เนื้อแข็งที่ถูกผ่าผ่าและไม้มะขาม ตามความเชื่อเพราะโรคจะได้เกรงขาม
3. ล้อมตอก ทำจากไม้เนื้อแข็งที่ถูกผ่าผ่าและไม้มะขาม ความยาวประมาณ 6 นิ้ว เส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว ลักษณะรูปทรงกรวย ปลายที่วางบนผิวผู้ป่วยประมาณ 3 เซนติเมตร
4. น้ำมันสมุนไพร น้ำมันงา หรือน้ำส้มป่อย น้ำมันสมุนไพรที่ใช้ ทำมาจากหัวไพร สะพานกันเหนียด (ภาคเหนือเรียกบัวลาขาว) ขมิ้น ตะไคร้ ว่านหางจระเข้ เสดดพังพอนทั้ง 2 ผักเสี้ยนผัดดอกเหลือง เถาวัลย์เปรียง เถาวัลย์อ่อน
5. ขันครู ที่มีเครื่องให้อำนาจ

วิธีการนวดตอกเส้น

- หมอนวดตอกเส้น จะทาน้ำมันงาลงบนผิวหนังในบริเวณที่จะตอกเส้นก่อน และทาน้ำมันงาบนลิ้มและค้อนที่วางบนร่างกายด้วย
- การนวดตอกเส้น จะใช้วิธีการนวดโดยใช้ไม้ลิ้มวางบนร่างกายรองรับแรงที่ตอกจากค้อนลงมา โดยลิ้มและค้อนตอกเส้นจะมีรูปทรงและน้ำหนักที่พอเหมาะในการจับเพื่อตีหรือตอกลงไปบนอุปกรณ์อีกชิ้นหนึ่งที่วางลงบนร่างกาย เพื่อผ่อนคลายความตึงของกล้ามเนื้อและเส้นเอ็น
- หมอเมืองจะใช้สมาธิและคาถากำกับ

ทำนวดตอกเส้น

ท่าที่ 1 (นอนคว่ำ)

- ให้ผู้ป่วยนอนคว่ำ เริ่มตอกบริเวณใต้สะบัก ห่างจากบริเวณท้ายทอย 1 ฝ่ามือ ใช้นิ้วก้อยข้างที่จับลิ่มแนบแนวกระดูกตอกเลาะตามเส้นแนวกระดูกสันหลังข้างละ 3 เส้น 3 ครั้ง แล้วตอกตามแนวสะบักออกจากกระดูกสันหลังตามแนวซี่โครง

ลักษณะการตอก ตอกลงจากด้านบนสู่ด้านล่างและตอกออกจากตัวคล้ายการขีดแหก ขณะตอกเส้นหมอต้องบริการรรมคาถากำกับไปด้วย ขณะตอกเส้นหมอต้องซักถามอาการผู้ป่วยว่ารู้สึกอย่างไร แรงไปหรือเบาไป เจ็บไหม เป็นต้น

ท่าที่ 2 (นอนคว่ำ)

ตอกตั้งแต่สะโพก ขา น่อง ด้านหลังไปจนจรดปลายเท้า (เว้นข้อต่อ) เป็นแนวตั้งแต่บนลงล่าง อย่างน้อยข้างละ 3 ครั้ง และตอกออกไปรอบข้างจากแนวกระดูก

ผู้ป่วยจะรู้สึกขาออกปลายมือ ปลายเท้า ขณะที่ตอกหมอต้องมีสมาธิและบริการรรมคาถาไปด้วย และซักถามอาการผู้ป่วยว่ารู้สึกอย่างไร แรงไปหรือเบาเกินไปหรือไม่

ท่าที่ 3 นอนตะแคงซ้าย - ขวา

ตอกขาด้านในและด้านนอกลงไปจนถึงน่องด้านในและด้านนอก ตอกลงมาตามแนวกระดูก ข้างละ 3 ครั้ง และตอกออกบริเวณรอบข้าง หมอต้องบริกรรมคาถาและมีสติ ต้องคอยซักถามผู้บริการด้วยว่ารู้สึกอย่างไร

ท่าที่ 4 นอนหงาย

ตอกตั้งแต่ต้นขาลงไปถึงหน้าแข้ง ตอกตามแนวเส้นเอ็นเอ็นตรงสะบ้าหัวเข่าตอกลงจากบนลงล่าง ข้างละ 3 ครั้ง

หมอต้องบริกรรมคาถาและมีสติ ต้องคอยซักถามผู้บริการด้วยว่ารู้สึกอย่างไร

ท่าที่ 5 ตอกแขนทั้งสองข้าง

ตอกตั้งแต่ต้นแขนไล่ไปจนถึงปลายนิ้วมือ เว้นตรงข้อแขนและข้อศอก เอามือจับใต้รักแร้ แล้วตอกตั้งแต่ต้นแขนตามแนวกระดูกลงมาข้างละ 3 ครั้ง

หมอต้องบริกรรมคาถาและมีสติ ต้องคอยซักถามผู้บริการด้วยว่ารู้สึกอย่างไร

ท่าที่ 6 ทำนั่ง

ให้ผู้ป่วยลุกนั่งขัดสมาธิ แล้วตอกตั้งแต่ต้นคอลงไปจนถึงบั้นเอว แล้วตอกออกทั้ง 2 ข้าง โดยเอาฝ่ามือทาบบริเวณใต้ท้ายทอยแล้วตอกลงมาข้างละอย่างน้อย 3 ครั้ง โดยใช้มือนิ้วก้อย เลาะตามแนวกระดูก และตอกออกจากกระดูกสันหลังตามแนวกระดูกซี่โครงทั้ง 2 ข้าง ตั้งแต่บั้นจนถึงล่าง

หมอต้มบริการรรมคาถาและมีสติ ต้องคอยซักถามผู้บริการด้วยว่ารู้สึกอย่างไร

ทำอื่นๆ

การรักษาผู้ป่วยบางคน เช่น อัมพาต อัมพฤกษ์ อาจจะให้ผู้ป่วยยืน หรือนั่งเพื่อความสะดวก ในการรักษา

การตอกเพื่อขจัดพิษออกจากตัว จะต้องตอกบริเวณที่เจ็บปวด โดยไล่พิษรวมกันไปที่จุดหนึ่ง แล้วใช้ตะขอเหล็กสับ และใช้เครื่องดูดพิษออกพร้อมกับบริการรรมคาถาเป่าเสกเพื่อไล่พิษต่างๆ ออกจากร่างกาย

โรคที่หายด้วยการตอกเส้น

1. ปวดเมื่อยตามร่างกาย
2. อัมพาต อัมพฤกษ์
3. เส้นเอ็นตึง, เอ็นชอด, เส้นเลือดชอด
4. กระดูกทับเส้น
5. วิงเวียนศรีษะ, ปวดศรีษะ
6. นอนไม่หลับ
7. อื่น ๆ

การสืบทอด

1. สืบทอดให้คนในตระกูลหรือลูกหลาน
2. แก่ศิษย์ผู้มีคุณธรรมและวัตรปฏิบัติที่มีความสนใจ
3. การสืบทอดให้กับผู้ชายจะเกิดความศักดิ์สิทธิ์และได้ผลมากกว่าผู้หญิง โดยเฉพาะผู้ชายที่บวชในบวรพุทธศาสนามาแล้ว

ปัจจุบันการนวดตอกเส้นถือเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของจังหวัดลำพูน เป็นที่รู้จักกันไปทั่วประเทศ และมีหมอฟันบ้านที่ทำการรักษาคนไข้ด้วยการนวดตอกเส้นประมาณ 50 คน

ประวัติ

นายสมใจ เดชชิต

อายุ 72 ปี

บิดา ชื่อ นายอ้าย เดชชิต

มารดา ชื่อ นางนวล เดชชิต

มีบุตร 2 คน

1. นางนงวรรณ เดชชิต

2. นายเกรียงไกร เดชชิต

ที่อยู่ 114 หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

โทร. 09-6927-0991, 08-0125-0697

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดห้วยแพ่ง ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

ประสบการณ์การทำงาน เป็นอาจารย์สอนกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, อาจารย์สอนพิเศษ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขตอำเภอบ้านโฮ้ง และกลุ่มฝึกฝนอาชีพหมอฟันบ้านต่างๆ ในท้องที่จังหวัดลำพูนและใกล้เคียง

คติพจน์ “ความศรัทธาเป็นบรรทัดฐานอย่างดีที่ทำให้เกิดคุณประโยชน์นานาประการ”

•• คณะผู้จัดทำ ••

จัดทำโดย

สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้

61 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

ที่ปรึกษา

นายอรรถพล เจริญชันษา อธิบดีกรมป่าไม้

นายสมศักดิ์ สรรพโกศลกุล รองอธิบดีกรมป่าไม้

บรรณาธิการ

นางนันทนา บุญยานันต์ ผู้อำนวยการสำนักจัดการป่าชุมชน

นายเสกสรรค์ กวณะปานิก ผู้อำนวยการส่วนพัฒนานวนศาสตร์ชุมชน

กองบรรณาธิการ

ส่วนพัฒนานวนศาสตร์ชุมชน สำนักจัดการป่าชุมชน

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 1 (เชียงใหม่)

พิมพ์ ครั้งที่ 2 จำนวน 1,900 เล่ม
สำหรับเผยแพร่ห้ามจำหน่าย

ปีที่พิมพ์ พุทธศักราช 2563

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.พี.จี. เอ็นเตอร์ไพรส์

กรมป่าไม้

สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้

๘1 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 1๐๑๐๐